

STUDIJNÍ POBYT ADVOKÁTŮ U EVROPSKÉHO SOUDU LIDSKÝCH PRÁV RADY EVROPY VE ŠTRASBURKU, 1.- 4. KVĚTNA 2011

V pořadí již 14. studijní pobyt advokátů ve Štrasburku, kam někteří poprvé, jiní již podruhé a ještě jiní dokonce i vícekrát jezdí, je pokaždé jiný. A to přesto, že se samotná struktura studijního programu v zásadě tolik neliší, rok za rokem. Není to pouze v osobách přednášejících, z nichž někteří jsou již tradičně přítomni, jako český soudce JUDr. Karel Jungwiert, JUDr. Eva Hubálková, nebo JUDr. Jiří Vogl, jiní se objevili poprvé, jako např. vynikající p. Johann Callewaert, který zastupuje Radu Evropy v jednáních s EU o přístupu EU k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a důsledcích, které tento krok přinese, pokud jde o pravomoci Lucemburských soudů ve vztahu k Evropskému soudu lidských práv, o řešení porušení lidských práv institucemi EU popř. domácími institucemi, které aplikují Evropské právo atd. Jak ostatně plyne z dalšího. Tradičním významným účastníkem tohoto pobytu byl JUDr. Aleš Pejchal, místopředseda představenstva ČAK.

Je to i v samotném vývoji postavení tohoto Soudu v 47 členských státech Rady Evropy, v postavení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv v těchto státech (které jsou vesměs i členskými státy EU), ale i v postupném vývoji vztahů mezi EU vůči této Úmluvě a tomuto soudu. A nejen EU, ale i Evropských soudů v Lucemburku, jejichž záběr právní i judikatura se na první pohled značně liší od té, kterou vytváří Evropský soud pro lidská práva (ESLP).

A konečně je to i v naprosto rozdílné vnitrostátní politické a právní situaci v rozdílných státech Rady Evropy.

Po přijetí 14. Protokolu k Úmluvě došlo totiž k tak zásadním změnám ve způsobu práce Soudu, soudců i související práce právního aparátu, že ti, kdo se kdysi tak těšili, až se dostatečně poučení, osmělí podat stížnost za svého klienta „do Štrasburku“, jistě považují tuto éru za jakousi prehistorii lidských práv. Pamětníci jistě potvrdí, jak se přednášející, soudci i právníci Soudu snažili v prvních letech po přístupu České republiky k Úmluvě přesvědčovat advokáty, aby se podání stížnosti nebáli. To bylo v době, kdy posouzení přípustnosti stížnosti bylo ještě Soudem odůvodňováno, kdy písemnosti, rozhodnutí i rozsudky byly pravidelně k dispozici v obou úředních jazycích Rady Evropy a kdy se hlavně počet stížností, došlých během roku, dramaticky lišil od současného stavu. Zatímco nyní bylo koncem r. 2010 evidováno téměř 140 tisíc došlých stížností (přičemž na tomto enormním počtu mají daleko převažující podíl stížnosti proti Rusku (28.9 %), Turecku (10.9 %), Rumunsku (8.6 %) Ukrajině (7.5 %), přičemž nejsou zanedbatelné počty stížností ani proti Polsku a Itálii, bylo v prvních letech po r. 1999 došlých stížností pouze 8.400, v r. 2000 10.500. Počet pak pomalu rok za rokem stoupal, stoupání bylo čím dále tím více výraznější – až k současným počtům, stále stoupajícím bez ohledu na mnohé a důrazné změny práce Soudu (s nimiž advokáti často principiálně nesouhlasí, jako např. neodůvodňování, proč stížnost nebyla přijata).

Celé politické a geografické pozadí fungování Rady Evropy, spolupráce s EU a současné cíle, pojednal ve svém vystoupení ředitel Politického odboru Rady Evropy, JUDr. Jiří Vogl. Právě v kontextu jeho vysvětlení lze lépe pochopit, jak v Evropě fungují vedle sebe a jindy společně, mechanismy Evropské unie a Rady Evropy, v čem se překrývají, doplňují a v čem se liší.

Vysvětlování, o jaké jde změny a proč k nim Soud musil přistoupit, ač je si vědom jejich malé popularity, vysvětlili JUDr. Karel Jungwiert a JUDr. Eva Hubálková. Většina současných

změn byla nezbytná, vzhledem k postupnému a významnému přetížení Soudu. Bylo ale možné je realizovat až poté, co vstoupil v platnost 14. Protokol k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv (po dlouhém procesu ratifikací, kdy Ruská federace odmítala Protokol ratifikovat). Výkon rozhodnutí Soudu, jejich mechanismus, časové horizonty, v nichž je výkon proveditelný a očekávatelný, byl předmětem přednášky Mgr. Ireny Markové.

Jako vždy – což je pro advokáty naprosto nezbytné – bylo do přednášek zařazeno vysvětlení vedoucí knihovny Evropského soudu pro lidská práva, paní Nory Binder k úvodu do systému HUDOC, jehož pomocí a ve velké struktuře nabízených možností, se lze v systému HUDOC dopátrat téměř čehokoliv, co může advokáty při přípravě na podání stížnosti „do Štrasburku“ zajímat. Od seznamu a textu všech smluvních dokumentů Rady Evropy, až po nalezení příslušných rozhodnutí či rozsudků Soudu pomocí klíčových slov.

Vyvrcholením každého z takových studijních pobyt je vždy účast na veřejném jednání Evropského soudu lidských práv. V tomto případě šlo o veřejné jednání před velkým senátem ve věci Sitaropoulos a další proti Řecku. Dr. Hubálková tradičně účastníkům připravila stručný popis případu, aby mohli snáze slyšení sledovat a představit si nejen okolnosti případu, ale pozorovat i svoje zahraniční kolegy advokáty při této ojedinělé práci.

K této stručné zprávě ještě jistě patří sdělení, že na internetové stránce ČAK lze od počátku tohoto roku pravidelně sledovat stručné case-notes, tedy popisy důvodů a podstaty zajímavých rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, v rubrice Mezinárodní vztahy – Mezinárodní instituce – Rada Evropy – Judikatura ESLP pro advokáty (tato zpráva je ještě stále zřejmá na internetové stránce ČAK www.cak.cz, v rubrice Aktuality).

Kromě toho, protože od 21. dubna 2010 platí nový Jednací řád ESLP, resp. značně změněný, lze v této rubrice nalézt také jeho nový text v českém překladu. To aby byli advokáti aktuálně poučeni o správném postupu při uplatňování stížností.

JUDr. Jana Wurstová – 11.5.2011